

Aleg. 117.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o przedłożeniu Wydziału krajowego, dotyczącego krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublinach.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie co do czynności w przedmiocie szkół dublańskich rozpoczyna Wydział krajowy przypomnieniem uchwał Wysokiego Sejmu, powziętych na posiedzeniu dnia 19. Stycznia roku 1887.

Uchwały te brzmiały:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego.
2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby przemienił opróżnione budynki w Dublinach na mieszkania dla uczniów i odstępował im takowe za umiarkowaną cenę.
3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w roku 1887 rozpoczął w Dublinach wyrabianie torfu prasowanego i otwiera mu na pokrycie kosztów urządzenia tej eksploatacyi kredyt do wysokości 6.490 zł. na tenże rok.
4. Sejm uznając konieczność urządzenia gorzelni przy kursie gorzelniczym, poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby wszedł w rokowania z c. k. Rządem, w celu uzyskania subwencyi na kurs gorzelniarzy, oparty na urządzonej gospodarczej gorzelni w Dublinach i na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył projekta takiej gorzelni, pod warunkiem, jeżeli c. k. Rząd przyczyni się w połowie do wynikłych z tego powodu rocznych obciążeń budżetu krajowego.
5. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na wydawnictwo rocznika szkół rolniczych kredyt do wysokości 300 zł. na rok 1887.

Nadto uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 11. Stycznia 1887 następującą rezolucyę:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by z uwagi na ciągły rozwój szkół Dublańskich, tudzież nader znaczny wzrost kosztów na ich utrzymanie, starał się wyjednać u c. k. Rządu podwyższenie stałej dotacyi dla szkoły wyższej i szkoły parobków w Dublinach ze Skarbu Państwa.

Wreszcie polecił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 21. Stycznia 1887 przeprowadzić konwersję 5% pożyczek galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego, ciążących na dobrach Dublany, przez zaciągnięcie 4½% pożyczki na hipotekę tejże majątności.

I.

W sprawozdaniu przedkłada Wydział krajowy przebieg czynności odnośnie do tych uchwał, zaznacza usprawiedliwiające okoliczności, dla których nie mógł w całości danych poleceń wykonać i wyjaśnia przyczyny, które go do odstąpienia od nich zniewoliły.

Usprawiedliwienie to tyczy się mianowicie uchwały drugiej, polecającej przerobienie opróżnionych budynków w Dublanach na mieszkania dla uczniów szkoły wyższej i odstępywanie im takowych za umiarkowaną cenę.

Wydział krajowy znalazł się spowodowanym wykonanie polecenia tego wstrzymać i zarządził odmienne przeznaczenie wymienionych budynków; mianowicie: przeniósł szkołę niższą do dawnego budynku szkoły wyższej, w zbywających lokalach pomieszczał funkcyonaryuszów, a na pomieszczenie uczniów przeznaczył zaledwie pozostałe 4 ubikacje.

Zważywszy, że komisya gospodarstwa krajowego zajmując się przez szereg lat sprawą szkół Dublańskich, nie przepomniła w żadnym sprawozdaniu, wystosowanem w tym przedmiocie do Wysokiego Sejmu zwrócić Jego uwagi na ujemne stosunki umieszczenia uczniów szkoły wyższej, na szkodliwe oddziaływanie tych stosunków na cały rozwój zakładu; zważywszy nadto, że w sprawozdaniu ostatniej sesji po obszernem motywowaniu, dała w tej mierze wyraz zapatrywaniu swojemu już w stanowczym wniosku; zważywszy nareszcie, że Wysoki Sejm dzielając to zapatrywanie komisji gospodarstwa krajowego, wnioskowi jej dotyczącemu tej sprawy, moc uchwały nadał, musiały to być ważne powody, które nakazały Wydziałowi krajowemu odstąpić od takich poleceń, a powziąć postanowienie, wprowadzie tylko prowizoryczne, jednakowoż zawsze sprzeczne uchwale Wysokiego Sejmu.

Istotnie, wszechstronnie były badane wszystkie okoliczności adaptacji budynków starych do nowych celów i dopiero gdy badania wskazały niepomierne trudności techniczne w wykonaniu uchwały sejmowej, Wydział krajowy wstrzymał wszelkie roboty, a tymczasowo, według własnego zapatrywania zarządził użytkowanie tymczasowe budynków, ażeby przez opuszczenie nie ulegały zniszczeniu.

Główną przyczyną tego kroku było, iż się wykazało po zbadaniu fachowem, podjętem przez budowniczego p. Kułakowskiego, że przerobienie starego budynku szkoły wyższej na przyzwoite mieszkanie dla uczniów tejże szkoły, jest nader w wykonaniu trudnem. Tanim kosztem zrobione prostem tylko przedzieleniem dawnych sal na celki, powstawianiem tu i ówdzie piecyków, powybijaniem nowych okien i drzwi, będzie niezawodnie bardzo niewygodne, a może nawet okazać się niebezpieczne co do trwałości budynku w przyszłości; wielki nakład zaś na gruntowne przerobienie równałby się prawie w koszcie nakładowi na budynek nowy, a bądź co bądź, dałby mimo tego ujemniejsze rezultaty.

Stary budynek szkolny, jest to gmach częścią murowany, częścią budowany, o salach dawnych wykładowych i przeróżnych zakamarkach, rozmaitych rozmiarów, znajdujących się w części po nad suterrenowemi ubikacyami tej samej wielkości.

Wszystko to w czworobok stawiane z wykopanyim dziedzińcem w środku.

Chcąc urządzić z tego mieszkanie dla uczniów najprostszymi potrzebom odpowiednie, wypadałoby nadać budynkowi charakter hotelowy, tak, ażeby kaźden pokoił miał wchód osobny z kurytarza, ażeby był przedzielony jeden od drugiego ścianą o tyle grubą, ażeby rozmowa w jednym pokoju, nieprzeszkadzała pracy w drugim, nareszcie ażeby obok pieca, okna i drzwi w stosownym miejscu można jeszcze wstawić bodaj tylko łóżko, stolik i jakiś schowek.

W ten sposób chcąc przerobić budynek, — trzeba poprostu wyrzucić wszystkie wewnętrzne ściany, wznosić je na nowo wraz z wieloma kominami od fundamentów, w zewnętrznych ścianach przerzucać drzwi i okna, słowem nic nie zostanie prócz poosłabianych zewnętrznych murów.

Nie można się dziwić, że przed taką robotą co do kosztów równającą się wzniesieniu budynku nowego, a przewyższającą je co do trudności, Wydział krajowy się zawahał, a to tem bardziej, że jakkolwiek polecenie było kategorycznym, kwota nań nie była asygnowaną w przypuszczeniu, że wszystko da się wykonać z funduszu dyspozycyjnego.

Przeróbka taka, w jednym czy w drugim prowadzona kierunku, wypadła zawsze, jak się okazało co do rezultatu wątpliwie, co do kosztów niestósownie za droga, a była nadto narażoną na nieprzewidziane przypadłości w ciągu roboty; nie chciał też Wydział krajowy brać na siebie odpowiedzialności za niepowodzenie, dokonaniem rzeczy, bez poprzedniego poinformowania Wysokiego Sejmu o wszystkich nasuwających się trudnościach; tem mniej iż zachodzi jeszcze i ta okoliczność, że przy całej tej przemianie, w każdym wypadku znalazłby się Wydział krajowy wobec konieczności domagania się funduszu na postawienie czegoś nowego dla szkoły parobków. — Szkoła parobków była dotąd, co do sypialni i co do izb wykładowych w połowie umieszczoną w osobnej barace z folwarcznych budynków zajętej, w połowie w dawnym gmachu szkoły wyższej; przy przeistoczeniu tegoż na mieszkania dla uczniów szkoły wyższej, wspólność ta z wielu względów, usuniętą być by była winna.

Komisyja gospodarstwa krajowego przedkładając Wysokiej Izbie w krótkich zarysach wszystkie trudności, które zniewoliły Wydział krajowy do powstrzymania wykonania uchwał Wysokiej Izby sądzi, że okoliczności przytoczone, po bliższem rozpatrzeniu, dostatecznie usprawiedliwiają to postępowanie, iż nie można czynić z tego powodu żadnego zarzutu Wydziałowi krajowemu.

Tym obrotem rzeczy, jednakowoż kwestya zaopatrzenia uczniów szkoły wyższej w przyzwoite mieszkania, kwestya którą Wysoka Izba uchwałą z dnia 19. Stycznia 1887, chciała mieć stanowczo załatwioną, załatwioną nie została, jest znowu odroczonej, a przed komisją gospodarstwa krajowego, która wierna swojemu tylokrotnie wyrażonemu we wszystkich sprawozdaniach zapatrywaniu, uznaje tę sprawę, za sprawę wielkiego znaczenia dla rozwoju i pożyteczności szkół Dublańskich, staje znowu obowiązek nowych w tej mierze badań i przedstawienia wysokiej Izbie nowych wniosków, któreby według przekonania komisji gospodarstwa krajowego do ostatecznego i pożądanego przecieź mogły doprowadzić rezultatu.

Komisji gospodarstwa krajowego przedstawiają się tylko dwie drogi do wyjścia: pierwszą byłby powrót do zeszłorocznej uchwały z mniej lub więcej szerokiem upoważnieniem dla Wydziału krajowego czynienia wariantów, jakieby się w ciągu roboty koniecznemi okazały, drugą poprostu postawienie nowego mieszkania stylem hotelowym dla uczniów szkoły wyższej wyłącznie.

Komisyja gospodarstwa krajowego mając obecnie przedłożoną sobie opinię wynikłą z wyczerpującego badania faktycznego stanu rzeczy nie może doradzać sposobu pierwszego; powody wyżej przytoczone wskazują, że rzecz cała mogłaby wypaść nieodpowiednio, może nawet chybić celu, gdyby mieszkania okazały się zle zastosowane do potrzeby, a w końcu i to dodać należy, że i wynik finansowy, przedstawia się mniej korzystnie, aniżeli się to na pierwszy rzut oka wydać mogło.

Według zestawień budowniczego p. Kułakowskiego najprostsza robota, przedstawienie przegródek tylko z nowymi piecami i oknami, musiałaby kosztować co najmniej 3600 zł. w. a.; bardzo wytrawne zdania doświadczonych osób dają się słyszeć, że w ciągu roboty nawet 5000 zł. okażą się niewystarczającymi. Jeżeli dodamy, że w konsekwencji trzeba będzie koniecznie i to zaraz, wystawić jakąś sypialnię, jadalnię i izbę wykładową, choćby tylko z drzewa

dla uczniów szkoły niższej wyprowadzonych z przerobionego budynku, bardzo łatwo cała kwota wydana stopniowo osiągnąć może 12.000 zł. a rezultat osiągnięty byłby: nie dość trafnie zaadoptowany budynek mieszkalny dla uczniów szkoły wyższej, — przybudówka drewniana do obecnej szkoły parobków, całej wiekiem i grzybem zniszczonej, oczywiście więc zagrożona tym samym losem za lat parę. — Jeszcze drożej rzeczby wypadła, gdyby lękając się tej ewentualności, wskazanem się okazało raczej osobny dla szkoły niższej postawić budynek; słowem kraj wydałby dużo pieniędzy a mógłby zrobić słuszny zarzut, że dla szkoły parobków urządzone nowe dogodne pomieszczenie, dla szkoły wyższej jakąś latawinę zupełnie niepraktyczną.

Zdaniem komisji gospodarstwa krajowego sprawa ta piekąca dla instytutu tego znaczenia jak szkoły Dublańskie, może być załatwioną tylko sposobem drugim, to jest: postawieniem nowego budynku murowanego przeznaczonego i obmyślanego wyłącznie na mieszkanie dla uczniów szkoły wyższej.

Pozornie wydaje się ten sposób wyjścia kosztownym, a jednakże może on być zastosowanym prawie bez znacznego obciążenia funduszu krajowego, a jest niezawodnie ze wszystkich najprostszy, do stanu rzeczy najlepiej zastosowany i żadnych technicznych nieprzedstawiający trudności.

Budynek taki mający i mogący pokrywać poniesiony nań wkład, może być postawiony zaciągniętą, choćby na hipotekę majątku dublańskiego pożyczkę amortyzacyjną, spłacaną w części dochodami z odnajmu wynikłymi.

Rachunek zestawia się ogólnikowo jak następuje:

Budynek przyzwoity, murowany systemem hotelowym dla uczniów około 30, kosztować będzie według planu sporządzonego z polecenia komisji gospodarstwa krajowego przez p. inżyniera Kulakowskiego 20.000 zł. — a zatem:

amortyzacya z oprocentowaniem o $5\frac{1}{2}\%$ wynosi	1.100 zł.
służba . . .	240 „
opał . . .	450 „
utrzymanie .	250 „
razem .	2.040 zł.

Oplata 75 zł. od jednego ucznia na rok, niezawodnie skromna, w porównaniu z tym co płać dzisiaj w wiejskiej chałupie wśród błota i śniegu dałaby kwota 2.250 zł.

Rachunek ten, oparty na danych, które od rzeczywistości nie mogą daleko odbiegać, nie przedstawia dla funduszu krajowego żadnego obciążenia, a przypuściwszy nawet, że wynik jego byłby jeszcze mniej korzystny, zwłaszcza w razie, gdyby się znalazły powody poważnej natury, nakazujące brać niższe opłaty od ucznia, komisya gosp. krajowego także nie wacha się zalecić gorąco projekt ten do przyjęcia Wys. Izbie. Śmiało powiedzieć można, że w obec korzyści, jakie wybudowanie takiego domu dla rozwoju naukowego i moralnego szkoły przyniesie, wydatek podobny jest nie znaczącym.

Nie widzi się komisya gosp. kraj. powołaną rozprawdzać w sprawozdaniu teorye pedagogiczne, wygłaszać te lub owe zasady wychowawcze, ale złożona przeważnie z ludzi praktyką zajętych, z praktycznego doświadczenia może twierdzić, że zamożni rodzice z spokojniejszym sercem oddadzą syna na naukę rolnictwa do Dublan, jeżeli go będą widzieć umieszczonym wewnątrz zakładu pod okiem profesorów, że ubożsi uczniowie na silniejsze umieffiają zaufanie, rozchodząc się po kraju, jeżeli właściciel powierzający im majątek, wyczyta w świadectwie poświadczenie, prócz nauk dobrych, jeszcze i wzorowego prowadzenia się przez lat trzy, przy boku dyrekcji, w nieustającym obcowaniu z towarzyszami odpowiedniego wychowania.

Nasuwa się tu mimowolnie pytanie, jakie należałoby w zasadzie zakresić rozmiary nowo powstającej budowy, pytanie, czy trzeba się postarać o możliwość umieszczenia wszystkich

obecnych uczniów, czy też wystarczy zaopatrzyć w nie część pewną najpilniej tego potrzebującą. Aby móżdż tę potrzebę ściśłą ująć cyfrą, należałoby mieć statystykę frekwencji od wielu lat; komisya gospodarstwa krajowego przyszła jednak po zastanowieniu się bacznie nad szczegółami, do przekonania że nie dla wszystkich uczniów będzie pożądanem mieszkanie w zakładzie, że wypada mieć głównie na oku tych, dla których rodzice będą tego pragnęli, lub uboższych, dla których oszczędność każda nie jest bez znaczenia, i którym opieka i nadzór, choć w części wychowawczy, może być w przyszłości cenną pomocą do zdobycia sobie odpowiedniego nauce stanowiska.

Potrzebom reszty uczniów uczynią niezawodnie zadość jednym mieszkaniem, istniejące obecnie u profesorów, a innym pozostałe co lepsze na wsi; należy zresztą mieć jeszcze i ten wzgląd na uwadze, że dla samego dobra szkoły, jest nieodzownie potrzebnem, ażeby była możność korzystania z wykładów umieszczając się po za obrębem dziedzińca szkolnego.

Na początek sądzi Komisya gospodarstwa krajowego, że wystarczy urządzenie mieszkań dla liczby około 30 uczniów, jeżeli się dobra strona uwydatni, znajdą liczne domagania; jeżeli się sprawdzi, że fundusz krajowy nie będzie cierpiał, będzie zawsze czas tę instytucją rozszerzyć.

Pewną ujemną stroną tak szeroko rozproszoną w sprawozdaniu niniejszem projektu, jest konieczność odwleczenia ogólnie i dawno pożądanego załatwienia znowu o rok jeden, ze względu jednak, że to jest, jeden krok naprzód, i to bardzo ważny w dalszym rozwoju szkoły, zważywszy następnie, że to jest przedmiot, który także technicznie musi być we wszystkich szczegółach skrupulatnie obmyślany i obrobiony, komisya gospodarstwa krajowego nie dopatruje w tej zwłoce nic szkodliwego i owszem woli raczej idąc wolno stopniowo a dokładnie doprowadzić całość do pewnego udoskonalenia, aniżeli zbyt pospiesznym skokiem narazić ją na wypaczenie.

W myśl też tych wywodów, komisya gospodarstwa krajowego poważa się, w końcu sprawozdania odpowiedni wniosek przedstawić Wysokiej Izbie do przyjęcia.

Ponieważ budynek mieszczący dawniej szkołę wyższą nie dał się zastosować do pierwotnej myśli przemienienia go na mieszkania dla uczniów, proponuje Wydział krajowy w dalszym ciągu sprawozdania uznanie dotychczasowego zarządzenia prowizorycznego, za stałe.

Komisya gospodarstwa krajowego uznając dotychczasowe zarządzenia Wydziału krajowego za usprawiedliwione i zgadza się z niemi.

To co zrobiono. jest, sądzi komisya najlepsze możliwe zużytkowanie starego budynku. Będzie on dzisiaj mieścił całą szkołę niższą, dotąd rozdzieloną i trzech funkcyonaryuszy zakładu. Tem zarządzeniem szkoła parobków, która dotąd rozrzucona mieściła się częścią w dawnym budynku szkoły wyższej, częścią w starym spruchniałym folwarcznym, będzie zgromadzoną pod jeden dach, bezpośrednio obok mieszkań nauczycielskich i dozorców. Ułatwi to niepomierne nadzór, który w takim internacie należy do warunków jego istnienia. Opróżniony budynek, niegdyś folwarczny, dotąd mieszczący część szkoły parobków, zostanie obrócony na skład sprzętów gospodarczych potrzebnych zarówno folwarkowi jak szkołom, które się dotąd bezładnie po szopach tułały.

W końcowym ustępie dotyczącym spraw budowlanych zakładu, przedstawia Wydział krajowy potrzebę wybudowania jeszcze jednego domu dla profesora szkoły wyższej i uprasza o otwarcie na ten cel kredytu. Komisya gospodarstwa krajowego nie uważa na teraz za stosowne przychylić się do tego projektu, a to z powodu: popierwsze, że nie jest wskazaniem na raz tyle rozpoczynać robót, powtóre że nie wiadomo jeszcze jak w skutek wszystkich zmian zaszłych w dyslokacyach, ukształtują się stosunki ubikacyjne a wreszcie i z tego względu, że i sam profesor Pan Pańkowski na razie nie domaga się nowego mieszkania.

Jak się wszystko unormuje, jak doświadczenia i czas wykażą potrzeby i braki, wtedy będzie odpowiednia chwila do nowych zarządzeń, na teraz komisya gospodarstwa krajowego uważa je za nieco przedczesne i nie umieszcza też propozycyi Wydziału krajowego co do domu profesorskiego między swymi wnioskami.

Sprawozdanie o zajęciu nowego gmachu, o przeniesieniu tamże muzeów przyjmuje komisya gospodarstwa krajowego do wiadomości; drobne wydatki poczynione dla różnych uporzdkowań uznaje za uzasadnione a zaleca doprowadzenia wewnętrznego urządzenia kaplicy Dublańskiej do wykończenia; wymaga tego harmonia całości i powaga zakładu.

W końcu relacyi o zakładach naukowych Dublańskich podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiej Izby zmiany jakie zaszły w ciągu roku w obsadzie niektórych katedr, planie i rozkładzie godzin naukowych.

Komisya gospodarstwa krajowego uznaje te zmiany i podnosi, że wszystkie zostały wprowadzone zgodnie z wolą kuratoryi. Na wnioski Dyrekcyi dwie posady zostały opróżnione przez rezygnacyę katechety i asystenta botaniki; pierwsza o ile doszło do wiadomości komisji gospodarstwa krajowego została ostatnimi czasy powierzona grecko-katolickiemu kapłanowi, X. Bankowskiemu, druga jeszcze wakuje. Przy tej sposobności uważa komisya gospodarstwa krajowego za swój obowiązek, zwrócić uwagę Wydziału krajowego na tę okoliczność, dość ważną dla pomyślności rozwoju szkół rolniczych, że często zachodzą trudności przy obsadzaniu opróżnionych posad nauczycielskich z powodu braku świeżych odpowiednich sił. Niebezpieczeństwo, jakie z takiego stanu rzeczy wynika na razie nie zawsze groźnem się wydaje, mogą jednak zająć wypadki, gdzie ono bardzo dotkliwym stać się może.

Wydział krajowy rozporządza dwoma stypendyami, przeznaczonemi dla uczniów szkoły wyższej, kończących wykształcenie i przyspasabiających się w zagranicznych instytutach na profesorów zakładów krajowych; w tym roku nikt z nich nie korzysta. Zapewne należy nigdy udzielać je niezasłużonym, jednakże właśnie w takiej chwili powinny wszystkie władze, czuwające nad szkołami rolniczymi, Wydział krajowy, kuratorye i dyrekcye wyteńczyć baczność, ażeby stan taki nie przedłużał się ze szkodą dla kraju.

W systemie nauk gospodarczych nie ma dotąd wprowadzonej nauki hodowli ryb, — jest to zbyt ważna gałąź gospodarstwa krajowego i nie powinna pod żadnym warunkiem być zaniedbaną; komisya gospodarstwa krajowego podnosi ten brak, bo mniema, iż położenie Dublan i znajdujące się na folwarku stawy znakomicie zdają się ułatwiać to zadanie. Rocznik szkół jest już w druku, niebawem będzie członkiem Wysokiego Sejmu rozdany i jest wszelka nadzieja, iż nadal to wydawnictwo na żadne nie utkwi trudności.

Na podanie do c. k. Ministerstwa rolnictwa w sprawie podwyższenia dotacyi ze Skarbu Państwa na utrzymanie szkoły w myśl rezolucyi Wysokiego Sejmu z dnia 11. Stycznia 1887 żadna dotąd nie nadeszła odpowiedź.

II.

Nad sprawozdaniem z folwarku komisya gospodarstwa krajowego nie wiele ma uwag do poczynienia. Eksploatacya prasowanego torfu rozpoczęta, niezawiodła oczekiwania. Przeszkody wynikłe z bardzo niesprzyjającego stanu atmosfery, z nieumiejętności, a nawet z niechęci rolnika, nie dozwoliły rozwinąć produkcji ani do połowy jej możności, mimo tego wynik nie przyniósł szkody, ale owszem, pewną korzyść, bo jakkolwiek obliczywszy wszystkie wydatki i zestawivszy je z przychodem, uzyskanym w gotówce za torf wyprodukowany, wynika około 260 zł. straty, to strata ta nietylko jest pokrytą oszczędnością, osiągniętą na opale w cegielni i w gmachu szkolnym, ale nawet okazuje się zysk dla funduszu krajowego kilkuset zł. Co zaś

najważniejsza, że zbyt produktu, główny warunek powodzenia wszelkiego przedsiębiorstwa, jest zapewniony. Torf prasowany zjednał sobie zaraz w pierwszym roku takie wzięcie, że według podania sprawozdania, ani dziesiątej części żądań zaspokoić nie było można, mimo tego, że notowano ceny dość wysokie, aby pokryć anormalne wydatki tegorocznej produkcji, bo cetnar metryczny 56 centów. W przyszłości, kiedy produkcja nie ograniczy się, jak obecnie na wyrobie 6.500 cetnarów, ale dosięgnie, jak się można spodziewać według tegorocznych doświadczeń, przynajmniej 18.000 cetnarów, można będzie cenę zniżyć, nie robiąc uszczerbku rachunkowi, a torf stanie się nie tylko dobrym interesem, ale także dobrodziejstwem dla uboższych konsumentów Lwowa.

Komisyja gospodarstwa krajowego czuje się w obowiązku wyrazić profesorowi panu Pańkowskiemu, kierującemu fabrykacją, uznanie za pracę umiejętną i wytrwałą, jaką mimo licznych innych zajęć poświęcił temu przedsiębiorstwu i od razu na pewnych postawił je nogach, a stawia tylko żądanie, ażeby na rok przyszły rachunki torfiarni wydzielono w zupełności z rachunków folwarku i przedkładano je w osobnym zestawieniu dla użytku komisji, jeżeli można, nie w formie kameralistycznej, nie dającej dość jasnego poglądu, ale w zwykłej formie kupieckiej, dla fabryki przyjętej. Życzenie to rozciąga komisya także i do rachunków folwarcznych; zamknięcia rachunkowe z folwarku przedstawiałyby wcale korzystne rezultaty, gdyby nie były złane w całość z rachunkami cegielni i różnych nadzwyczajnych wydatków. Zapewne, że w zamknięciu rocznym funduszu krajowego one wspólnie umieszczone być muszą, bo tam zostały pokrywane, jednakowoż sprawiedliwość każe, ażeby je nie liczyć na karb strat gospodarskich. Tylko mozolne zestawienie rachunków, wyciągnięte z zamknięć funduszu krajowego, może dać obraz, jak gospodarstwo w Dublanach jest prowadzone, a zarząd folwarku winien w własnym interesie starać się podać go wcześniej do wiadomości Wysokiego Sejmu i całego kraju, który z ciekawością badać niezawodnie będzie, czy gospodarstwo na nauce oparte, daje dochód lub nie. Miejszem najodpowiedniejszym do umieszczenia tego przedmiotu byłyby roczniki szkół dublańskich; przy licznych zastępie uczącej się młodzieży rzecz ta nie powinna być trudną, a może być bardzo korzystnym dla niej ćwiczeniem.

Tak w zamknięciu rachunkowym z roku 1886, jak w preliminarzach na lata 1887 i 1888 dostarcza komisya gospodarstwa krajowego corocznie wstawioną pewną kwotę na wywóz stawarki i regulację stawów; komisya uznaje w zupełności potrzebę wydatku tego, a zwraca uwagę Wydziału krajowego, że robota pożyteczna folwarkowi wywozem dobrej stawarki, może w przyszłości być pożyteczną i szkołom, jeżeli będzie zastosowaną do wymagań nauki hodowli ryb, a ponieważ nauka ta tak zaniedbana w gospodarstwie ogólnem, winna być kiedyś z pożytkiem w Dublanach udzielaną, komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, ażeby przy robocie regulacji stawów zasięgnąć rady fachowo z przedmiotem obeznanego specjalisty.

Ostatnim ważniejszym przedmiotem w przedłożeniu Wydziału krajowego jest sprawa założenia gorzelni gospodarczej w Dublanach i z nią połączonej praktycznej szkoły gorzelnictwa.

Wydział krajowy w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. Stycznia 1887 r. wypracował projekt budowy, plan naukowy, wszedł w rokowania z c. k. rządem o wysokość subwencji i żąda upoważnienia do rozpoczęcia budowy. Komisya gospodarstwa krajowego jest obecnie silniej niż kiedykolwiek przekonaną o potrzebie urządzenia takiej na gorzelni opartej, praktycznej szkoły gorzelnictwa, bo czem więcej trudności na ten tak ważny przemysł do zwalczania, tem staranniej musi szukać podpory w nauce i praktycznym wykształceniu; czem mocniej zagrożony, tem większy cięży na kraju obowiązek, nieść mu pomoc w każdym kierunku; obecnej jednak chwili, nie uważa komisya gospodarstwa krajowego za stosowną, ażeby doradzać natychmiastowe wprowadzenie w życie tej, zawsze ważnej i tak silnie i wytrwale popieranej myśli.

Zmiany w opodatkowaniu, które mają spaść niebawem na tę industrię, są niezna ne ani co do efektu, ani co do zastosowania, mogą podciąć jej siły żywotne, albo pchnąć na nowe tory; kto posiada gorzelnię, dziś lękać się musi, że wkrótce przyjdzie ją przestawiać, we wszy stkich rozmiarach, a nikt nie wie jak ma wyglądać nowo urządzona. Stoimy przed znakiem zapytania, na który dotąd niema odpowiedzi i nie można narażać majątku krajowego na nie- potrzebne straty, założeniem choćby najpotrzebniejszego przedmiotu, który za rok będzie nale- żało może przerabiać nakładem równającym się kosztem pierwotnego założenia, a który prze- robiony nigdy należycie nieodpowiada potrzebom.

Dla tego komisya gospodarstwa krajowego nie podnosi wniosku Wydziału krajowego, odnoszącego się do gorzelnii i radzi nie zaniedbując ze względu ważności przedmiotu rokowań z c. k. Rządem o ewentualną subwencję, odroczyć wykonanie aż do czasu, w którym stosunki tego przemysłu przyjdą do ustalenia.

Wykonanie poleceń Wysokiego Sejmu, tyczące się konwersyi pożyczek ciężących na majątku Dublany jest w toku, będzie przeprowadzone jak tylko formalności prawne zostaną załatwione a okoliczności na to pozwolą.

W myśl wywodów powyższego sprawozdania, którem zarazem wnioski Wydziału krajowego załatwione zostały, komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczą- cych się szkół krajowych rolniczych w Dublanach i folwarku Dublańskiego z dnia 22. Listopada 1887 do L. Wydziału krajowego 57.302.
2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w roku 1888 przystąpił do wymurowania budynku mieszkalnego dla uczniów szkoły wyższej kosztem najwyżej 20.000 zł Bu- dynek ma mieścić około 30 uczniów a mieszkania być im wynajmowane za odpo- wiednią opłatę.
3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na ten cel pożyczki hipotecznej, splacalnej w ratach amortyzacyjnych, na majątek Dublany do wysokości 20.000.
4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby dochody uzyskane z opłat pobieranych od uczniów za mieszkania, obracane były na pokrycie rat amortyzacyjnych.

Lwów, 5. Stycznia 1888.

Sprawozdawca:

Edward Jędrzejowicz.

Przewodniczący:

Wodzicki.